

УДК 111.6+316.43

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2020.30.11>

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЗАСАДИ АРХЕТИПНО-ЦІННІСНОГО ПІДХОДУ ДО ДІЯЛЬНОСТІ

Алла Макарова

*Житомирський державний університет імені Івана Франка,
кафедра філософії та політології
вул. Велика Бердичівська, 40, 10008, м. Житомир, Україна*

Статтю присвячено обґрунтуванню важливості розвитку в сучасних трансформаційних соціокультурних умовах наукового методу дослідження діяльності, в якому б поєдналися позитиви інституційного та постмодерністського підходів до соціальних явищ. Їїго акцентами мають бути водночас орієнтація на саморозвиток, самореалізацію, комунікацію у відкритому просторі сучасної культури та звернення до історичного досвіду минулого, збереження ціннісних матриць колективного ментального творення смислів. Таким підходом визначено архетипно-ціннісний, однаково сприятливий і для культивування традицій, і для створення інновацій суб'єктами і колективами. Встановлено, що як діяльність у контексті архетипного підходу, так і сам архетипно-ціннісний підхід є об'єктами наукового вивчення багатьох українських спеціалістів у різних галузях соціогуманітарного знання. Аргументовано тезу, що сучасні дослідження діяльності мають реалізуватися в єдності соціально-філософського, соціологічного та культурологічного підходів. На основі аналізу висновків сучасних українських дослідників тематики архетипів, у тому числі в аспекті соціокультурного та ціннісного виміру, висвітлено специфіку трактування культури як архетипно орієнтованої системи різноцільових практик, в яких індивід орієнтується на підставі особливих, особистісно значимих архетипно-ціннісних установок. Ціннісний підхід акцентовано в контексті архетипного підходу до діяльності як його частину, смисловий базис. Підкреслено, що як смислове «ядро» соціокультурних процесів архетип має інтеграційний, націотворчий, ідентифікаційний, прогностичний потенціал. Критеріями свідомої ціннісно орієнтованої діяльності визначаються внутрішні схильності, мотиви, потяги, природжені спонуки, які можуть бути ґрунтовним джерелом для «сродної праці» особистості. Архетипи визнаються засобом збереження соціальної та національної пам'яті, а також категоріями, в яких наука транслює знання про культуру.

Ключові слова: архетипно-ціннісний підхід, діяльність, суспільство, індивід, культура, культурна практика, трансформація, архетипний смисл.

Актуальність теми. Тема соціокультурної трансформації та проблеми соціального розвитку, пов'язані з нею, привертають нині увагу провідних науковців України і світу. Під егідою вітчизняного Міністерства освіти і науки щороку проходять міжнародні конференції, в яких беруть участь делегати великих університетів, фахівці і молоді спеціалісти – представники різних культурних традицій. Такі заходи проводяться заради єднання наукової спільноти, створення інтеграційного освітнього простору, в якому комфортно почуватиметься сучасна молода людина. Серед проблем, які фахівці ставлять нині на порядок денний, – новітній міждисциплінарний статус соціокультурної діяльності, соціокультурне середовище особистісного та професійного розвитку, соціокультурна діяльність як передумова інноваційного та стійкого розвитку регіонів, європейський досвід соціокультурних технологій розвитку спільнот (<https://www.sceges.npu.edu.ua/anonsy-podii>). І ще більш виразно в цьому контексті звучить тема спільних цінностей, які необхідно імпле-

ментувати в культурне середовище для того, щоб інтеграція української спільноти відбувалася якісніше і радісніше. Це теоретико-практичне завдання потребує не лише фундаментальних соціологічних досліджень (які також проводяться в Україні [2]), а й пошуку нових соціально-філософських підходів до аналізу діяльності. А якщо наукові завдання інтегрують кілька актуальних проблем одночасно, то така тематика набуває значення чи не найактуальнішої.

Щоправда, ані тема цінностей, ані тема соціокультурних засад діяльності, ані тема архетипів не є новими для науки. Проблематика архетипного підґрунтя діяльності в її культуротворчому аспекті опрацьована досить ретельно. Серед представників культурологічного підходу до архетипів Л. Белехова виділяє Дж. Вестона, Р. Луміса, М. Міда, М. Мелетинського, Н. Фрая [3, с. 8]. Дослідниця теми цінності в психокультурному бутті особистості О. Морщакова [4] наводить думки з цього приводу А. Здравомислова, С. Кримського, В. Шинкарука. С. Маленко посилається у своїй роботі на доробки А. Аверинцева, М. Бахтіна, П. Гуревича, А. Лобка, В. Лейбіна, Р. Каралашвілі, В. Топорова (взаємодія свідомості та несвідомого в соціокультурному контексті), Є. Бистрицького, Л. Бевзенко, С. Безклубенка, Г. Горак, Є. Головахи, В. Даниленка, І. Жеребкіної, Л. Левчук, А. Некити, Н. Паніної, В. Татенка, Н. Хамітова [5, с. 6]. Протягом останніх десятиліть у цьому напрямі саме українськими науковцями проведено багато семінарів, написано багато монографій і захищено багато дисертацій, що підкреслює важливість такої роботи власне для українського суспільства. Своєю працею архетипно-ціннісний підхід як науковий напрям ствердили визнані знавці сучасної гуманітаристики [6].

Актуальність дослідження, наприклад, Н. Богданової «Культура життєтворчості особистості. Філософсько-світоглядний аналіз» зумовлена далеко не лише «потребами практики, насамперед, потребами утвердження людини як особистості у складних і суперечливих економічних, політичних і соціокультурних реаліях XXI століття». Серед чинників, які диктують такі потреби, дослідниця визначає дві групи: 1) внутрішні, «основний зміст яких становлять процеси українського державотворення, відродження і нарощування культурного, наукового, освітнього потенціалу нації, її конкурентне входження в європейський і світовий економічний, політичний і соціокультурний простір»; 2) зовнішні, «сутність яких визначають глобалізація та інформаційна революція, міграційні процеси, поглиблення взаємодії народів і культур тощо» [7, с. 5]. Усі перелічені фактори суттєвим чином впливають на діяльність людини, змінюють її наповнення, а отже, екзистенційний (ціннісний) смисл і подальше спрямування. Якщо не задати вектор такого ціннісного спрямування вдалим методологічним підходом під час соціокультурного діалогу з підростаючим поколінням, то останнє ризикує лишитися наодинці з ціннісним вибором, який приведе до соціальної дезорієнтації. Справді, не можна не помітити процесів водночас «наростаючої конкуренції» освітніх середовищ, створення (нехай і в діалозі) великої кількості персональних культурних продуктів внаслідок зростаючої дезінтеграції інституцій. Кризовим став не лише класичний інституційний підхід, за яким «суспільство складається з певних структурних елементів, що перебувають у взаємодії і взаємозв'язку. Воно функціонує як добре налагоджений механізм. Кожна з підсистем такого суспільства зорієнтована на досягнення певної мети, а всі разом забезпечують функціонування суспільства загалом» (В. Лях) [8, с. 7], кризовим стало саме суспільство. Різні дослідники відзначають різні аспекти таких кризових явищ. Так, О. Кивлюк та І. Мордоус висновують: «Очевидність інституційної кризи в освіті стає незаперечною в умовах глобалізованої соціальності, яка формується завдяки технічній сингулярності, віртуалізації реальності, мережевої комунікації, діджиталізації тощо з урахуванням світової пандемії та запроваджених карантинних заходів. Відбува-

ються практично неконтрольовані зміни, що формують «іншу» новітню модель освіти, як із точки зору функціонування соціального інституту, так і в контексті системи забезпечення її якості» [9, с. 98]. Ці процеси поширюються не лише на освітні практики, але і на сферу наукових гуманітарних зацікавлень взагалі: «Відбувається <...> перехід від дослідження переважно онтологічних та світоглядних питань побудови світу, співвідношення віри і знання, віри і розуму, аналізу таких «вічних» цінностей, як віра, Божественний Абсолют, сакральний світ, релігійно зрозуміла свобода, до постановки актуальних соціально-філософських проблем – співвідношення цивілізації та культури, прогресу та регресу, еволюційних та революційних шляхів суспільних перетворень, ролі в соціокультурному історичному процесі такого життєвого початку, як особистісна індивідуальність тощо» [10, с. 1]. Отже, цінності як соціокультурні засади комунікації знову мають становити сферу особливої уваги. Не оминув процес трансформації смислів і поняття «діяльність». Якщо в методологічному дискурсі другої половини ХХ століття діяльність трактувалася як «суспільно корисна праця» (В. Давидович, М. Каган), то «починаючи з методології дослідницької програми Culture Studies культурні практики стали розумітися як певний очевидний, зрозумілий смисловий горизонт діяльності індивіда. У Culture Studies акцент був перенесений з аналізу панівної культури на дослідження індивіда, який саме завдяки культурним практикам має певну свободу, будучи включеним у загальні структури. Завдяки культурним практикам індивід набуває впевненості в собі, може протистояти тиску панівної культури і вибрати свою траєкторію розвитку. Аналіз смислового горизонту існування індивіда через культурні практики, поворот аналізу до індивідуальної перспективи Стюарт Холл назвав переходом від структуралізму до культуралізму» (Г. Меднікова) [11, с. 32]. Така трансформація означає, з одного боку, дійсно збільшення розмаїття і доступності культурних практик; з іншого – замикання суб'єкта на «власній практиці», своєрідну самоізоляцію в самопрезентації, певне обмеження в зосередженні на конкретному форматі, який буває надто перенасиченим інформацією або, навпаки, надто на неї бідним. Бажання «досягти успіху» в сучасному світі часто виливається в результат поверховості, некритичності, ціннісної необґрунтованості такої практики. Пошук «легких шляхів», виводячи людину за межі практичних завдань, стає стилем життя.

Втім, культура все ще несе в собі якість соціальної інтеграції світів через спільну діяльність у колективі. «Генеральна властивість будь-якого вияву культури – бути як специфічним засобом людської діяльності в контексті становлення особи, так і універсальним засобом суспільного життя. Отже, важливо розглядати культуру як адаптаційний засіб і засіб людської активної діяльності, тоді стануть зрозумілими зміст і функції систем виховання, освіти і науки, які визначає соціокультурна теорія», – нагадує М. Михальченко [12, с. 41]. Аналіз діяльності з позиції **єдності соціально-філософського**, «коли розглядається сенс розвитку суспільства і людини», **соціологічного**, «коли суспільство розглядається як соціум (соціальні структури, інститути, відносини, норми, дії)», та **культурологічного підходів**, за яким «суспільство розглядається як породження загального процесу культуротворення, де системи виховання, освіти, науки відіграють найважливішу роль» [12, с. 38–39], дає змогу зберегти її «цілісність» як таку, що єднає шари індивідуального (соціетального), групового, інституційного (соціального) та культурно-цивілізаційного буття людини. Буття як, зрештою, низка актів діяльності початково постає, зринає як низка актів самопізнання, самовизначення, окреслення та проявів обрисів власної сутності, створення свого характерологічного образу. Як влучно зазначає В. Слюсар, «сучасність передбачає наявність у соціальних процесах особливих особистісних прагнень, поривів, пристрастей, на які здатні задля цілісної самореалізації лише вільні («свободні»)

особистості. Свобода самореалізації, яка донині розумілась передусім як спрямованість на досягнення успіху, в постіндустріальному (інформаційному) суспільстві розуміється як «підкування» індивіда про себе, що утримує в собі безперервний пошук цілісності власного буття» [13, с. 5].

Самопізнання шляхом правильної діяльності та правильна діяльність внаслідок коректного самопізнання в такому ракурсі є для суб'єкта культури певним компромісним виходом із ситуації транзитивності. Збільшення продуктивності культури – спільне і найактуальніше завдання людства; занепад культури виражається в деградації всіх пластів буття – від фізичного до духовного. Пошук ключів до оптимізації усвідомлення потреби в спільній культурі, явленій у різноманітності, потрібно реалізувати як шлях від одиничного до загального, від індивіда до соціуму, вбачаючи у філогенетичному розвитку моделі розвитку онтогенетичного і навпаки. У цьому контексті необхідно знайти концепти, які б дали змогу говорити про спільні корені психології індивіда та колективу, стандартні моделі самоздійснення в певній діяльності, яка, будучи специфічно спрямованою за векторами, видозмінюючись у часі і просторі, лишалася б універсальним законом людського буття, органічно продовжувала б буття індивіда як частини загальнолюдського праксису.

На початку ХХ століття такий термін був знайдений К.-Г. Юнгом, він виявився настільки вдалим, що породив величезну традицію дискурсу, розквіт якого припадає на останнє десятиліття. Сто років розвитку теми архетипів спродукували трансформацію цієї теми в соціально-філософському, лінгвістичному, культурологічному, філологічному, освітньому, екологічному, політичному, економічному, правовому, історичному та управлінському контекстах, уможливили появу тестів на визначення типу особистості, дали змогу вдосконалити методологію соціального аналізу. «Культурні архетипи, – зазначає О. Сушій, – являють собою культурні першообрази, уявлення-символи про людину, її місце в природі та суспільстві, нормативно-ціннісні орієнтації, які задають зразки життєдіяльності людей, «проростаючи» крізь багатомірові шари історії та культурних трансформацій, зберігаючи своє значення та смисл у нормативно-ціннісному просторі сучасної культури. Це – глибинні культурні установки «колективного несвідомого», найусталеніші елементи соціального світу, які «працюють» на збереження культурного генотипу того чи іншого народу. Тому правомірно розглядати культурні архетипи як інформацію, яка має соціально-управлінську цінність» [14, с. 65]. Порівняно з концептом, наприклад, «паттерну» концепт «архетип» акцентує зв'язок індивідуального світогляду з глибинними, а не ситуативними установками колективного несвідомого, вказує на наявність резервуарів творчої сили, джерел натхнення, інформаційних сховищ у системі ноосфери, з яких черпає власну спрямованість конкретний індивід, залишаючись окремою істотою і разом із тим стаючи представником певної спільноти за видом діяльності. Як зазначає І. Стокаліч, «поняттєво-категоріальний апарат дослідження суспільних перетворень складається з таких абстракцій, як культура, цивілізація, трансформація, соціокультурні трансформації, революція, еволюція, реформа, прогрес, суспільний ідеал тощо» [10, с. 2]. Всі вони можуть трактуватися як архетипи соціальної чи національної пам'яті. Такі ментальні структури, як «національна свідомість», «гендерна ідентифікація», «естетичний смак», «релігійне переконання», «моральне відчуття», «професійний профіль», засновані на архетипах – зразках, моделях психологічної налаштованості людини-приймача на ідею-транслятор. Саме остання змушує людину-приймача оцінювати реальність чи її елементи як істинні чи хибні, прийнятні чи неприйнятні, конструктивні чи деструктивні, якісні чи неякісні, шедевральні чи провальні, приємні чи огидні. Адже у процесі спостереження за такими установками свідомості стає очевидно, що вони являють собою елементи логічно узгодженого комплексу,

в якому можна знайти генеральну, магістральну, вихідну, центральну ідею, що організовує і підпорядковує низку сегментарно орієнтованих ідей, формує систему поглядів, в яких один витікає з іншого. У такому ракурсі необхідно знайти центральну ідею, визначити її як основну цінність, ядро світогляду індивіда, щоб спертися на неї як на відправну точку її потенціальної самореалізації. Займатися чимось означає послідовно і постійно втілювати, розгортати у власному житті логіку архетипової діяльності, будуючи ціннісно-сміслові простори для якісного духовного самопочування. Не займатися означає не цікавитися, не утримувати в полі переведення з потенції в акцію цілого сегмента реальності, поступово викреслювати його з буття.

Аксіологічний підхід [4] – за умови належного знаходження правильних архетипових підстав – здатен пояснити спрямування діяльності індивіда впродовж життя, різновиди і форми його творчої активності в бутті. «Духовність пов'язана з укоріненістю людини в самоцінних, творчих сферах осмисленого буття, вона завжди є узмістовленням найвищих «ціннісних інстанцій конструювання особистості», – погоджується з С. Кримським О. Морщакова [4, с. 107]. Індивід, орієнтований на продукування реальності, що являє собою втілену архетипову цінність, сам стає транслятором цього способу буття, перебування у світі. Архетипова орієнтація виявляється як тотальна віра індивіда в правильність реалізації саме визначеної форми буття через власну діяльність. Реалізуючи цю віру у вчинках, індивід проявляє певний *modus operandi*, за яким із-поміж природного визначається, виділяється власне людське буття (*modus vivendi*) – не проста послідовність випадкових подій, а логіка діяльності керують людським життям, надають їй вектор, закладають завдання та формують результати (підсумки), створюють ефект «внеску» індивіда до скарбниці культури людства та досягнення висот ідеалу. Практика розподілу праці набуває не хаотичного, безсмыслово-безсистемного характеру, а слугує задоволенню певного суспільного запиту, формуючи шедеври у виконанні майстрів, які орієнтуються в діяльності на архетипову цінність особливого спрямування. Так, «митець», «науковець», «медик», «мандрівник», «робітник», «керівник», «воїн», «душпастир» є не просто сумою знань, умінь та навичок, що закладаються в людську психіку через механізми раціональності, – простим вивченням; це певні образи, зразки, еталони місій, універсальні ярлики, за якими ховається найвищий рівень оволодіння діяльністю, ірраціональна схильність, легкість опанування та перебування, природний хист, вроджена спонука. Розвинуте суспільство створює мережу соціальних інститутів, які підтримують цю культурну місійність, заохочують передання і формують традиції ремесла, утверджують індивіда у його самовизначенні і бажанні творення, надають йому змогу самореалізації.

Отже, архетипно-ціннісний підхід до діяльності аніскільки не суперечить сучасній соціокультурній матриці, за якою «культура є самоорганізуючою системою і прагне до результату на базі інформаційних програм. Ці інформаційні програми існують у вигляді людського досвіду, систем освіти, виховання, науки, а у більш глибинній формі це – генетично закодовані спадкові програми біологічної популяції, умовнорефлекторні моделі дії організму, тобто програми діяльності, які функціонують як біосоціальні (або соціобіологічні) й орієнтовані на «випереджуюче відбиття» дійсності, на врахування ймовірностей приходу відповідних подій, отже, вони скеровані на пристосування до прогнозованих умов майбутнього» [12, с. 43]. Крім того, він якісно вирішує завдання «усвідомити структуру народної пам'яті, визначаючи ключові риси її ментальності як систему кодів, що передається у спадок від покоління до покоління» (Т. Доній) [15, с. 2]. Саме архетипи, за її виразом, «стають метамотивами, сенсом, який необхідно осягнути для глибшого усвідомлення та відтворення базових естетичних і культурних концепцій» [15, с. 2]. З нею солідарні інші

науковці, зокрема, Р. Поліщук, який досліджує «українську культурну ідентичність, в основі якої стрижень – субстанційне ядро культури, яке визначає місце всіх видимих функцій та інституцій культури. Це ядро – універсалії української культури – архетипи української ментальності. Архетипи як універсалії української культури є не тільки скарбницею культури, а й основою конструювання нових життєвих смислів. Вбираючи в себе найважливіші історико-соціокультурні смисли, вони мають властивість відновлення в потрібний момент для вирішення питань, з якими пов'язана не лише сучасність, а й майбутнє» [16, с. 185].

Висновки. Отже, «поняття «культурні норми», «коди», «культурні, релігійні чи поведінкові практики» фіксують нові форми соціальної та культурної взаємодії, зміну ієрархії цінностей і пріоритетів у масовій свідомості, трансформацію моделей поведінки, спілкування» [11, с. 33]. Ця специфічна взаємодія акумулюється в єдиний дискурс шляхом концептуалізації та категоризації поняття «архетип» як певного транскультурного «вузла», ядра смислів, що єднає пласт усвідомлюваного теперішнього та неусвідомленого минулого в єдину систему самоідентифікації та самореалізації соціальних суб'єктів. Для нашої країни – це шанс подолати негативні процеси соціальної дезорганізації, адже «саме цей архетипний каркас – основа автентичного буття культури українського народу у взаємодії з різними соціально-культурними утвореннями в сучасних глобалізаційних процесах дає змогу вибудовувати майбутнє української спільноти», забезпечуючи «структурну цілісність ідентичності людини та національної культури, що постає чинником формування світогляду українського народу в умовах глобалізації. Субстанційний чинник національно-культурної ідентичності українського народу отримує сутнісне вираження в основних рисах його ментальності, які реалізуються в мові, культурі, традиціях, звичаях, прагненні українського народу до свободи і державної самостійності», – констатує Р. Поліщук [16, с. 186].

Список використаної літератури

1. Сайт SCEGES. URL: <https://www.sceges.npu.edu.ua/anonsy-podii>
2. Савельєв Ю. Соціокультурні виміри модернізації та економічний розвиток європейських суспільств: Україна в координатах цінностей та ідентичності. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2016. № 3. С. 18–37. URL: http://nbuv.gov.ua/u/jrn/stmm_2016_3_7
3. Белехова Л. Архетип, архетипний смисл, архетипний образ у лінгвокогнітивному висвітленні (на матеріалі віршованих текстів американської поезії). *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство*. 2015. № 3. С. 6–16.
4. Морщакова О. Цінність у психокультурному бутті людини як особистості. *Психологія і суспільство*. 2013. № 1. С. 105–114.
5. Маленко С. Феноменологія архетипу в системі соціокультурного освоєння колективного несвідомого (на матеріалах творчості К.Г. Юнга). Рукопис : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03. «Соціальна філософія та філософія історії». Інститут філософії НАН України. Київ, 1998.
6. Публічне управління : теорія та практика : збірник наукових праць Асоціації докторів наук із державного управління. Харків : Вид-во «ДокНаукДержУпр». № 2(18) спеціальний випуск. Червень, 2014. 244 с.
7. Богданова Н. Культура життєтворчості особистості. Філософсько-світоглядний аналіз: наукове видання. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова. 2011. 302 с.
8. Соціокультурні та теоретичні засади філософії постмодерну / Лях В., Йосипенко О., Любвицький Я., Пазенок В., Райда К., Ситніченко Л. Київ : 2017. 312 с.
9. Кивлюк О., Мордоус І. Забезпечення якості вищої освіти в контексті теорії інституціоналізму. *Освітній дискурс. Збірник наукових праць*. 2020. № 22 (4). С. 98–110.

10. Стокаліч І. Соціокультурні трансформації в релігійній філософії кінця ХІХ – початку ХХ століття. Рукопис : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.05 «Історія філософії». Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ, 2019.
11. Меднікова Г. Концепт «культурні практики» та його роль в трансформації сучасної культури. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 7 : Релігієзнавство. Культурологія. Філософія.* 2017. Вип. 37 (50). С. 30–39.
12. Михальченко М. Філософія освіти і соціокультурна теорія. *Філософія освіти.* 2005. № 1. С. 38–51.
13. Слюсар В. Феномен свободи в культурній самореалізації особистості : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 256 с.
14. Суший О. Міждисциплінарні дослідження державного управління: архетипний напрям. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України.* 2011. № 3. С. 52–71.
15. Доній Т. Архетипи і топоси постмодерністської поезії України та США (кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису) : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.05 «Порівняльне літературознавство» / Київський національний університет імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України, Київ, 2018.
16. Поліщук Р. Культурна ідентичність як субстанційний чинник формування світогляду українського народу в епоху глобалізації : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.05 «Історія філософії» / Львівський національний університет ім. І. Франка. Львів, 2017.

SOCIO-CULTURAL PRINCIPLES OF ARCHETYPIC-AXIOLOGICAL APPROACH TO ACTIVITY

Alla Makarova

*Zhytomyr Ivan Franko State University,
Department of Philosophy and Political Science
Velyka Berdychivska Str., 40, 10008, Zhytomyr, Ukraine*

The article is devoted to the substantiation of the importance of development in modern transformational socio-cultural conditions of the scientific method of research, which would combine the positives of institutional and postmodern approaches to social phenomena. Its accents should be at the same time focus on self-development, self-realization, communication in the open space of modern culture and appeal to the historical experience of the past, preservation of value matrices of collective mental creation of meanings. Such an approach is defined as archetypal-axiological, equally favorable for the cultivation of traditions, and for the creation of innovations by subjects and groups. It is established that both the activity in the context of the archetypal approach and the archetypal-axiological approach itself are the objects of scientific study of many Ukrainian specialists in various fields of socio-humanitarian knowledge. The thesis is argued that modern research should be implemented in the unity of socio-philosophical, sociological and culturological approaches. Based on the analysis of the conclusions of modern Ukrainian researchers on archetypes, including in terms of socio-cultural and axiological dimension, highlights the specifics of interpreting culture as an archetypal-oriented system of multi-purpose practices in which the individual is guided by special, personally significant archetypal axes. The axiological approach is emphasized in the context of the archetypal approach to activity as a part of it, the semantic basis. It is emphasized that as a semantic “core” of socio-cultural processes the archetype has integration, nation-building, identification, prognostic potential. The criteria of conscious axiological-oriented activity determine the internal inclinations, motives, inclinations, innate motives, which can be a solid source for “related work” of the individual. Archetypes are recognized as a means of preserving social and national memory, as well as the categories in which science transmits knowledge about culture.

Key words: archetypal-axiological approach, activity, society, individual, culture, cultural practice, transformation, archetypal meaning.